№ 46. Neue Jüdische Zeitung. II. Jahrgang.

דיא רעדאקציאן אונד אדמיניסטראציאן בעפינדעט זיך: Schiffmannsgasse 6, Budapest, וואהין אויך דיא פראנומעראציאנס-געלדער צוזענדען זינד
איגזעראטע ווערדען בילליגסט בערעכנעט.

נייע יידישע צייטונג

דיא „נייע יידישע צייטונג“ ערשיינט יעדען מאנטאג אונד דאננערסטאג.

פראנומעראציאנס-פרייזע:
נאנציאהריג 7 פל. — קר.
האלביאהריג 3 „ 50 „
פירטעליאהריג 1 „ 75 „

ב"ה בודאפעסט, כה' תשרי — Budapest, Dienstag, 18. Oktober 1881. — שנת תרמ"ב לפ"ק.

דער דרייפאכע מיניסטער.

זיינע מאיעסטאט האט פאלגענדעס אללערהאכסטעס האנד-שרייבען ערלאססען:

„ליעבער פ. סלאווי! איך בעטרויע זיא ביז אויף וויטערע פערפיגונג מיט דער האנשטיטוציאנעללען פערטרעטונג דעם מיניסטעריאומס מיינעס הויזעס אונד דער אויסוואערטיגען אנגעלעגענהייטען; דיא אונמיטטעלבארע לייטונג ווירד סעקציאנס-שעף פ. קאללאי פארטזעטצען.

וויען, 12. אקטאבער 1881.

פראנץ יאזעף מ. פ.

גראף ארטהור בילאנד-ריידט מ. פ.

פעלדמארשאלל-לייטענאנט.“

דאס דורך דען טאד דעם זא פלאטצליך פערשטארבענען באראן האימערלע ערלעדיגטע האהע אמט דעם מיניסטערס דעם אייסערן איזט נונמעהר בעזעטצט אונד צוואר דורך דען דרייפאכען מיניסטער יאזעף פ. סלאווי.

סלאווי איזט, וויא בעקאננט, געמיינזאמער פינאנצ-מיניסטער, פערנער מיניסטער פיר באסניען אונד הערצעגאווינא אונד יעטצט ווארדע ער — פריילך אויף נור קורצע צייט — צום מיניסטער דעם אייסערן ערנאננט.

דיא אללערהאכסטע ערנעננונג דעם הערן פ. סלאווי רעכטפערטיגט אונזערע אין דער פארינגען נוממער דיעזעס בלאטטעס אויסגעשפראכענע אנזיכט, דאס פארדערהאנד דער מיניסטער דעם אייסערן קיינע איינגענע אונד קיינע וויכטיגע פאליטיק בעטרייבען ווירד, זאנדערן דיא ביזהעריגע פארטצופיהרען האט. דענן וויא ווארע עס זאנסט מאגליך, איינע זא וויכטיגע שטעללע מיט איינער אויף דער דיפלאמאטישען לויפבאהן גאנץ אונערפראבטען פערזאנליכקייט, אונד צוואר מיט איינער זאלכען פערזאנליכקייט אויסצופיללען, דיא אויסערדעם נאך צוויא וויכטיגע פאסטען, וועלכע יעדער בעזאנדערס איינען גאנצען מאנן ערפארדערט, איננע האט.

פריילך איזט הערר פ. סלאווי נור דעם נאמען נאך מיניסטער דעם אייסערן, דא מיט דער ווירקליכען לייטונג דער געשאפטע דער סעקציאנס-ראטה הערר פ. קאללאי בעטרויט ווארדע. דיא פעראנטווארטליכקייט לאסטעט יעדאך אויף סלאווי אונד היעדורך איזט דיעזע האהע שטעללע פיר איהן דענן דאך ניכט זא לייכט. איבערהויפט יעטצט, וואו דיא דעלעגאציאנס-פערזאממלונגען בעגיננען ווערדען אונד דער מיניסטער אללע האנדע פאלל צו טהון האט, דאמיט דאס בודגעט (דאס איזט דער קאסטען-פאראנשלאג דער אויסגאבען אונד איננאהמען) אנגענאממען ווערדע.

דיא פראגע, ווער נונמעהר ענדגילטיג מיניסטער דעם אייסערן ווערדען ווירד, איזט נאך אימער אונערלעדיגט אונד לאסט זיך איבערהויפט איך יעטצט נאך ניכט בעשטיממטעס אנגעבען. פאן גראסעם איינפלוסע אויף דיעזע פראגע איזט דיא איננערע לאגע אסטערייכס, וואו בעקאננטליך דאדורך, דאס גראף טאאפפע מיניסטער איזט, דיא סלאווישע שטראמונג דיא אבערהאנד געוואננען. דער צוקינפטיגע מיניסטער דעם אייסערן ווירד דאהער פאראויססיכטליך איין מאנן מיט זאלכען פרינציפיען זיין מיססען, וואדורך דען סלאווישען שטראמונגען גלייכזאם איין דאמם ענטגעגענגעזעטצט ווירד, אונד דא איזט עס גאר ניכט אנדערס מאגליך, דאס ביא דער ענדגילטיגען בעזעטצונג דיעזער שטעללע אויף איינען אונגארישען שטאאטס-מאנן דיא וואהל פאללע. פריילך ווארע עס אים אינטערעססע דער מאנארכיע געלעגען, דאס דיעס יע פריהער געשעהע, איבערהויפט דא דיא נאכריכט פאן דער צוזאממענקונפט זיינער מאיעסטאט אונזערעס קאניגס מיט דעם צאר פאן רוסלאנד, טראטצדעם דיעזע פאן אמטליכער זייטע, אלס אונבעגרינדעט בעצייכנעט ווירד, אימער אונד אימער פאן נייעם אויפטויכט, אונד ביא דיעזער געלעגענהייט, נאמליך ווענן דיא צוויא מאנארכען צוזאממענקאממען ווערדען, דא זאללטע דענן דאך שאן איין גאנצער מאנן מיניסטער דעם אייסערן זיין, דענן וויכטיגע, זעהר וויכטיגע דינגע מיססען פארגעהען, ווענן דיא בעגעגנונג פאן מאנארכען נאטהווענדיג געווארדען, אונד ביא זאלך' האכוויכטיגען אנלאססען איזט עס דענן דאך קיינע קלייניגקייט, ווער דער ערסטע ראטהגעבער דער קראנע איזט.

נייעסטעס אויס אללען לאנדערן.

*) (איינע דערבע אבהאנצעלונג.) דער בעקאננטע עוואנגעלישע פראפעססאר בוימגארטען אויס ראשטאק (איינע אין דייטשלאנד אללגעמיין בעקאננטע גייסטליכע קאפאציטאט, וועלכע אין קירכליכען פראגען איינע הערפאררראגענדע ראללע שפיעלט), היעלט אין בערלין אונטער גראסעם אנדראנגע איינעם מייסט כריסטליכען פובליקומס אונד פאר דען הערפאררראגענדסטען פערזאנליכקייטען, וויא מאממזען, קלאטץ אונד ליפקע, איינע רעדע געגען דען בעקאננטען אנטי-סעמיטישען העטצער, האף-פרעדיגער שטאקער. ער וואללע, זאגטע בוימגארטען, שטאקער אין זיינער בורג, איננערהאלב דער קירכע, בעקאמפפען. דאס שיין-כריסטענטהום זייא שלימער, אלס דאס און-כריסטענטהום. שטאקער'ס כריסטענטהום זייא נור שיין. זיין כריסטענטהום איזט: נאך דער קירכע געהען, כריסטליכע רעדענס-ארטען לערנען אונד דען „רייכס-באטען“ לעזען. (דער „רייכס-באטע“ איזט ביסמארק'ס ארגאן.) (גראסער בייפאלל.) ער טרייבע היכעלייא. רעדנער כאממט אויף דיא בעטהייליגונג שטאקער'ס אן דער אנטי-סעמיטען-בעוועגונג אונד זאגט, דער יודע זיעהט אין דעם כריסטליכען גייסטליכען ניכט נור דען טראגער איינער אנדערען רעליגיאן, זאנדערן אויך דען פאהנען-טראגער איינער פאליטישען בעוועגונג. (זעהר ריכטיג!) דיא אנטי-סעמיטען-ביטטשריפט צייגע פאן איינער אונגלויבליכען נאיוועטאט. ווענן ווירקליך דיא יודען דיא הערען זיין אונד דיא כריסטען דיא קנעכטע, זא זייא דאך דיעס ניכט דיא שולד דער יודען. ווענן זיך דיא אנטי-סעמיטען אן ביסמארק אונד אן דיא רעגיערונג מיט דער ביטטע אום אבהילפע ווענדען, זא איזט דיעס כריסטליכער מאטעריאליסמוס (דאס האשען נאך געלד), דער נאך פיעל שלימער איזט, אלס יידישער מאטעריאליסמוס. שטאקער זאגט, ער האבע דאס יודענטהום גענוי שטודירט. רעדנער בעצווייפעלט איבערהויפט, אב שטאקער עטוואס שטודירט האט (שטירמישער בייפאלל), האכסטענס האבע ער דען „בארזען-קוריער“ שטודירט. (גראסע הייטערקייט). ווענן שטאקער זאגט, דיא יודען זאללען עטוואס בעשיידענער זיין, זא געהט ער איהנען יא זעלבסט מיט שלעכטעם בייספיעל פאראן. הערר שטאקער זאגט, מאן מיססע זיך זאגאר איין ביסכען — ראהייט אנאייגנען, אום נור דיא יודען צו בעקאמפפען. נון, אנטי-סעמיטיש זייא דיעס צוואר, אבער ניכט כריסטליך. (שטירמישער בייפאלל.) דיעזעס נייע כריסטענטהום, וועלכעס יעטצט ערפונדען אונד זא הייליג זייא, דאס מאן עס „אהנע שוהע בעטרעטען זאלל“, איזט נור דיא פלאטטע לאנד-שטראסע, אויף דער זיך איין יעדער הערומטרייבען קאנן! דיא זיעגע דיעזעס כריסטענטהומס זינד איינע געפאהר פיר שטאאט אונד קירכע. (בראווא!) שטאקער שפריכט פאן ערפאלגען; נון, זיינע פאליטישען ערפאלגע קעננע איך ניכט, זיא ווערדען אבער זעהר געריינג זיין; קירכליכע ערפאלגע וויים איך, האט ער קיינע. — רעדנער שליעסט מיט ערהאבענער שטימע אונד אונטער שטיללע דעם פובליקומס מיט דען ווארטען: „איך ערקלארע היעמיט אפפענטליך, מאן מיססע זיך מיט אללען קראפטען ערהעבען געגען דיעזע שרעקליכע פערווארפענהייט אונד פערקאממענהייט דיעזער העטצער!“ (שטירמישער, ניכט ענדענוואללענדער בייפאלל. רופע: „האך בוימגארטען! האך ווירכאוו!“)

*) (אנטי-סעמיטישע שפאסע.) דיא פרעדיגער דער טעמפעל אין דער טאבאק- אונד ראמבאכגאססע ערהיעלטען אם ש"ת צושריפטען, אין דענען איהנען פאם „אנטי-סעמיטישען עקסעקוטיפ-קאמיטע“ מיטגעטהיילט ווארדע, דיא ביידען בעטהייזער ווירדען אם נאכסטפאלגענדען טאגע אין דיא לופט געשפרענגט ווערדען. דיא בריעפע ווארדען דער פאליצייא איבערגעבען אונד דיעזע קאנסטאטירטע, דאס דאס גאנצע אפפענבאר אויף איינען שפאס דוממער לייטע הינויסלויפע. ניכטסדעסטאוועניגער ווארדען דיא העללער דער ביידען טעמפעל-געביידע פארזיכטסהאלבער אויף דאס געוויססענהאפטעסטע דורכזוכט; אויך ווארען וואהרענד דעם גאטטעסדיענסטעס אם ש"ת פאר דען סינאגאגען מעהרערע פאליציי-פאסטען אויפגעשטעללט. זעלבסטפערשטאנדליך ערוויעזען זיך זאממטליכע דיעסבעציגליך געהעגטען בעזארגניססע אלס פאללקאממען אונבעגרינדעט.

*) (צור אויסוואנדערונג דער רוסישען יודען נאך אמעריקא.) אויס לעמבערג ווירד געמעלדעט: אין זיד-רוסלאנד ערהאלט מאן אויס אמעריקא בערייטס נאכריכט, דאס איינגע דארט אנגעלאנגטע יידישע פאמיליען זיך אין איהרען האפפנונגען ענטטיישט, אללער מיטטעל ענטבלאסט אונד איינער פערצווייפעלטען צוקונפט אויסגעזעטצט זעהען. דיא רוסישען יודען שיינען דיא פאן דעם „כל ישראל חברים-פעראיין“ אויפגעשטעללטען בעדינגונגען דער טהיילנאהמע אן דער אויסוואנדערונג ניכט זעהר ערנסט צו נעהמען, אונד ווענן זיא דיעס צו טהון פארטפאהרען, דאנן קאנן עס געשעהען, דאס איינע גראסע אנצאהל יידישער פאמיליען אויס איהרער געגענווארטיגען ניכט זעהר אנגענעהמען לאגע אין איינע נאך שלימערע אונד גראדעצו אויסזיכטסלאזע געראטהען ווירד. דער „כל ישראל חברים-פעראיין“ בעשטרייטעט דיא רייזע-קאסטען, גיבט איהנען ענטשפרעכענדען גרונד צום אנבוי (23 העקטארע), שטעללט אבער דיא בעדינגונג, דאס נור יונגע, קראפטיגע מאננער פאן 18—38 יאהרען דיא אויך האנדווערק פערשטעהען, אן דער אויסוואנדערונג טהיילנעהמען. עס איזט דאהער נור דער אונטערשיעד אין בעטראכט צו ציעהען צווישען ארבייט אין רוסלאנד אונד אמעריקא — דארט בענאטהיגט מאן שטארקע, ראבוסטע אונד קראפטיגע ארבייטער, אונד אים

דער פּעכטונג שליססעלבורג איבערפיהרט וואָרדען איזט.

* (אזיענדא אססיקוראטריצע.) דיא וויכטיגען בעשליססע דער אם 30. סעפּטעמבער ל. י. אבגעהאלטענען דיעסיאָהריגען גענעראלפערזאממלונג דער אזיענדא אססיקוראטריצע האבען וויר בערייטס אין איינעם טעלעגראמם פאָם 30. סעפּטעמבער מיטגעטהיילט. אים נאכטראגע היעצו געבען וויר היער נאָך איינען קורצען אויסצוג אויס דער בילאנץ אונד דעם רעכענשאַפּטס-בעריכטע פיר דאס יאהר 1880. דיא פראָמיען-איננאהמע, וועלכע אין אללען עלעמענטאר-בראנשען צוזאממען 2,855,224 פל. 32 קר' בעטרוג, וואר אין דער פייערבראנשע אום 150,828 פל. 11 קר' האָהער, אלס אים פאָריאהרע אונד ערגייכטע דיא סוממע פאָן 2,368,741 פל. דיא טראנספּאָרט-בראנשע האט דאגעגען אין דער איננאהמע איינען אויספאלל פאָן 116,710 פל. 24 קר', וועלכער דורך דיא אויפלאססונג דעם ביזהער פערלוסטבריננגענדען טהיילעס דעם געשאֶפטעס פעראורזאכט ווארדע. דיא האגעלפערזיכערונג, וועלכע בעקאננטליך אים יאהרע 1880 פיר אללע פערזיכערונגס-געזעללשאַפטען זעהר שלעכטע ערגעבניססע בראכטע, פעראורזאכטע, טראָטץ דער אים 138,828 פל. 95 קר' געשטייגערטען פראָמיען-איננאהמע געגען דאס פאָריאהר איינען פערלוסט פאָן 124,409 פל. 94 קר'. צו דיעזען איננאהמען אים דעם יאהרע 1880 טרעטען נאָך דיא איבערטראָגע אים דעם פאָריאהרע פער 630,228 פל. 88 קר' הינצו. דאגעגען ווארדען פיר שאדענ-צאהלונגען אין אללען עלעמענטאר-בראנשען 1,602,017 פל. 39 קר', פיר ריקפערזיכערונגען 815,608 פל. 40 קר' פעראויסגאבט אונד פיר פראָמיען- אונד שאדענ-איבערטראָגע 777,348 פל. 93 קר' רעזערווירט. דיא אללגעמיינע פערוואלטונג, דיא פראָוויזיאָנען, דיא שטייערן אונד געביהרען אונד זאָנסטיגע אונקאָסטען ערפאָרדערטען דען בעטראג פאָן 890,725 פל. 66 קר'. רעכנעט מאן צו דען איננאהמען אים דעם ליפענדען געשאָפטע נאָך דיא אויף דיא עלעמענטאר-בראנשען ענטפאללענדען איננאהמען אים צינזען אונד געווינג-איבערטראָגען פער 95,553 פל. 46 קר', זאָ צייגט זיך, דאס דאס יאהר 1880 איינען פערלוסט פאָן 504,693 פל. 72 קר' ערגעבען האט. דיא לעבענספערזיכערונגס-בראנשע דאגעגען ווייזט ביא איינער פראָמיען-איננאהמע פאָן 411,989 פל. 26 קר' איינען געווינן פאָן 28,701 פל. 41 קר' אויס. דיא אויף דיעזע בראנשע ענטפאללענדען ערטראָגניססע אויס דער קאפיטאלס-אנלאגע ערדייכטען דען בעטראג פאָן 274,541 פל. 95 קר'. — ווייטערס ווארדע נאָך דיא היניסגאבע נייער אקציען ביז צום האָכסטבעטראגע פאָן 4 מיללי‍אָנען גולדען אין גאָלד בעשלאָססען אונד מיט דער דורכפיהרונג דיעזער פינאנצ-אקציאָן דיא דירעקציאָן אים פעראיינע מיט דעם פאָן דער גענעראלפערזאממלונג געוואָהלטען, אויס 5 מיטגליעדערן געבילדעטען פינאנצ-קאָמיטע, בעטרויט.

נייעסטעס.

אים קראקוי ווירד געמעלדעט: דיא צוזאממענקונפט דעס צארען מיט דעם קאיזער-קאָניג פראנצ יאָזעף זאָלל אין קרעזשאָוויין (איינעם נאליציישען דאָרפע אן דער נאָרד-באהן) אין דער נאָכסטען וואָכע שטאטטפינדען. דיא פאָרבערייטונגען זינד געטראָפפען אונד דירפטע פיעללייכט דורך דיא צייטליכע מעלדונג דער צייטונגען דער אָרט דער צוזאממענקונפט אים לעטצטען איינענבליק געאָנדערט ווערדען.

האנדעלס-בעריכט דער וואָכע.

ווייצען. איזט אום 20 קר' האָהער אלס אין דער פאָרוואָכע. הערבסטווייצען 12 גולד' 80 קר', פריהיאהרס-ווייצען ביז 13 גולד' 45 קר'. — ראָגגען 8 גולד' 60 קר' ביז 9 גולד'. — גערסטע. פוטטער-גערסטע 7 גולד' 20—50 קר', ברעננערגערסטע 7 גולד' 80 קר' ביז 8 גולד' 40 קר', פרימא 9 גולד' 50 קר' ביז 10 גולד'. — האפער. ביללינער מיט 10 קר' נענען דיא פאָרוואָכע. פרייזע פאָן 7 גולד' 20—30 קר' דיא פיינע, מיטטעלוואארע 7 גולד' 40 קר'. — קוקורוץ. ברעננער-וואארע 6 גולד' 40 קר' ביז 6 גולד' 50 קר', פרימא ביז 7 גולד' 90 קר'.

רעפּס. קאָהל פער אויגוסט-סעפּטעמבער 13 גולד' 50 קר' ביז 13 גולד' 60 קר'.

ריבאָל פעסט מיט 34 גולד' 50 קר' ביז 35 גולד'.

מעהלפרייזע פער 100 קילא אב בודאפעסט.									
N.	0	1	2	3	4	5	6	7	8
fl.	23.20	22.60	22.—	21.20	20.60	19.80	18 80	17.80	17.20

N.	8½	פיינע קלייע	גראבע קלייע	8⁹/₄
fl.	15.80	4.60	4 40	12.—

שפּיריטוס. אן ראפפינעריען 36,50 גולד', אן גראָססיסטען 37 גולד' 50 קר', אן קאָנזומענטען 38 גולד' — קר', פרעסהעפען-וואארע 40 גולד' — קר'.

צוועטשקען. באָסנישע מיט 28,50 גולד', סערבישע מיט 26 גולד' 50 קר'.

לעקוואר. סלאוואָנישע וואארע 20 גולד' — קר', באנאטער מיט 19 גולד' 50 קר' געהאנדעלט.

פעטראָלעאום. שטארקעס געשאָפט מיט 17 גולד' 25—50 קר' פראָמפטע וואארע פער 100 קילאָגראמם נעטטאָ קאססא.

אונשליטט (חלב). קערנ-אונשליטט איזט פאָן 47 גולד' ביז 48 גולד' געשטיעגען.

האנפזאאט צו 8 גולד' 50 קר' געשלאָססען. געזונדע וואארע 9 גולד'.

ווייצענ-שטאָרקע. קריסטאלל-שטאָרק 33 גולד', שטיללאנגלע 29 גולד' 50 קר', מאָסלין 27 גולד' 50 קר', פיינע קערן 15 גולד', שטערקמעהל 32 גולד', קלעבער 45 ביז 55 גולד' אב בודאפעסט.

האָניג. באנאטער געליישערטער 32—33 גולד' וואכסהאָניג 30 גולד'.

קארטאָפפעל 3 גולד' 20 ביז 3 גולד' 50 קר' פער מעטערצענטנער.

ראָהע הויטע. אונגארישע קוההויטע 113 ביז 115 גולד', טראָקענע אָקסענהייטע 112—114 גולד' פער 100 קילאָ. ראָסההייטע 10—10 גולד' 50 קר' פער פאאר. —

קנאָפפערן. אונגארישע פרימא-וואארע 21 גולד'.

שאפוואָללע. וואר קיין געשאָפט.

פאבריקסמאָסיג געוואשענע וואָללע 1 גולד' 90 קר' ביז 2 גולד' 60 קר' פער קילאָ.

ווינשטיין. בעסטערע וואארע 64—66 גולד', גערינגערע 55—56 גולד'.

פעללע. שאפ-פעללע 2 גולד' 50 קר' ביז 3 גולד' פער פאאר. לאמם-פעללע 60 גולד' פער 100 קילאָ.

קאָנקורז.

ביא דער היעזיגען יידיש-אָרטהאָדאָקסען קולטוס-געמיינדע איזט דיא מיט איינעם פיקסען יאהרעס-געהאלטע פאָן 500 גולדען אונד איינער וואָהנונגס-פיישאלע פאָן 100 גולדען, פערנער מיט איינעם יאָהרליכען סעפּאראט-האָנאָראר פאָן 50 גולדען אויס דער קאססא דעם שיעור-פעראיינעם פערבונדענע שטעללע איינעם דיין (ראבבינאטס-אססעססאָרס) צו בעזעטצען. רעפלעקטאנטען, וועלכע התרת הוראות פאָן אנערקאננטען הערפאָרראגענדען אָרטהאָדאָקסען ראבבינער-קאָריפאָען, אויסגעבריטעטע טאלמודישעס וויססען, זאָוויא דיא פיר אָפפענטליכע רעליגיאָזע פאָרטראָגע ערפאָרדערליכע פאָללקאָממענהייט (מגיד,) בעזיטצען, וואָללען איהרע מיט צייגניססען איבער שטרענג רעליגיאָז-מאָראלישען לעבענס-וואנדעל, ביזהעריגע ווירקזאמקייט, פאמיליענשטאנד אונד אלטער, פערזעהענען אָפפערטע לאָנגסטענס ביז 20-טען נאָוועמבער ל. י. אן דען געפערטיגטען איינזענדען. צו איינעם פראָבע-פאָרטראגע ווערדען אויסשליעסליך נור דיא היעצו דירעקט בערופענען צוגעלאססען. דיאיעניגען בעווערבער, וועלכע אָהנע אמטליכע איינלאדונג ערשיינען, ווערדען ריקזיכטסלאָז פאָן יעדער ווייטערען קאנדידאציאָן אויסגעשלאָססען. רייזע-אויסלאגען ווערדען נור דעם אקצעפטירטען ערזעטצט.

פאפא, אם 7. אָקטאָבער 1881.

אדאָלף פישער,
געמיינדע-פראָזעס. 1

איין געפריפּטער לעהרער,

דער בערייטס אין דיעזער איגענשאַפט געווירכט, לעדיגען שטאנדעס, דער העבראָישען, אונגארישען אונד דייטשען שפּראכע מאָכטיג, ווירד פאָן דער געפערטיגטען געמיינדע אקצעפטירט. דער געהאלט איזט 250 גולדען פער יאהר נעבסט פרייער שטאציאָן. דיא שטעללע איזט זאָפאָרט אנצוטרעטען. אָפפערטע זינד צו ריכטען אן דען פאָרשטאנד דער איזר. יידיש-אָרטה. געמיינדע צו גראָס-סט.-מיקלאָש (באנאט.)

יאקאָב בריין, פראָזעס.

אָפפענע שטעללע.

אין יידישער אנשטאָנדיגער פּריוואט-לעהרער, דער 6 קליינע אנפאָנגער בלאָס אין יידישען געגענשטאָנדען צו אונטערריכטען האט, ווירד אויפגענאָממען אונד דער געהאלט ליט איבערייַנקינפט פעסטגעשטעללט. אנטראָגע זינד אן דען געפערטיגטען צו ריכטען.

C. Csanád ישראל ראָזנער Nagy-Lak.

וויכטיג פיר רעגאליענפאָבטער!

טרעבער-עססענץ, סליוואָוויטצ-עססענץ, רום-עססענץ, לאגער-עססענץ אונד אללע ליקאר-עססענצען אונד אָלע צור ערצייגונג פאָן גייסטיגען געטראָנקען אויף קאלטעם וועגע אָהנע אפפאראטע

bei **Arnold Watterich, Budapest,**

Fabrikslager: Tabakgasse, vis-á-vis dem isr. Tempel.

מאניפולאציאָנס-ביכער אין אללען שפּראכען גראטיס. ווינקלארפולפער, וויינבאָקייעטס, וויינפערמעהרונגס-עססענץ, ווין-גייסט, ענטזייערונגס-פולפער, גליצערין עטצ. צור וויינמאניפולאציאָן.

☞ הימבער-זאפט אונד ציטראָנען-זאפט ביללינגסט.

געוואלקטע רוססישע שטיפעל

מיט איינער נאהט.

נאָמראָ	A	1,	2,	3,
	פל.	5.95	5,65	5,35
נאָמראָ	B	1,	2,	3,
	פל.	5,35	5,05	4,75
נאָמראָ	C	1	2,	3,
	פל.	5.05	4,65	4,20
געוואלקטע שוהע נאָמראָ		1,	2,	3,
	פל.	1,20	1,10	1.—
געוואלקטע פאָרשיב נאָמראָ		1,	2,	3,
	פל.	1.10	1.—	—.90

פערנער אללע גאטטונגען ווקס-לעדער, שאגרין, געמזען, זאָוויא צוג, פילץ, גארן, פאפפ, האָלצנאָגעל.

☞ פרייזקוראנטע זענדע איך אומזאָנסט. ☜

Leopold Pless,

Budapest, Königsgasse Nr. 24.

לאָטטאָ-ציעהונגען פאָם 12. אָקטאָבער:

בריננ: 35 54 89 52 13

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער:
יקותיאל הלוי לעדערער.

Herausgeber und verantw. Redakteur: **Carl Lederer.** Druck von Emerich Bartalits. Budapest, VIII., Eszterházygasse Nr. 12.

האָטטע. דיא ערוואָהנטע פֿירמא קלאגטע היערויף, יע נאך דער קוואנטיטאָט דער בעשטעללונג, דען פּראָזידענטען דער פּארטייא, העררן קארל נאָדל, ביז צור האָהע פֿאָן 2000 גולדען, אונד העררן דר. יאָזעף ריינטין ביז צור האָהע פֿאָן 200 גולדען. דער לעטצטערע וואורדע פֿאָם אָבערסטען געריכטס-האָף צור צאהלונג פֿערורטהיילט, הערר נאָדל דעגעגען לאָזגעשפּראָכען, וויייל דער געקלאגטע אלס פּארטייא-פּראָזידענט דיא בעשטעללונג אים נאמען דער פּארטייא געמאכט. אין פֿאָלגע דעססען דיא צאהלונגס-פֿפֿליכט אויף דעם ענגערען פּארטייא-אויסשוס לאסטעט, דער דיא געשאָפֿטע דער פּארטייא פֿערזעהען. דיא פֿירמא קנאָפּפּ אונד שטיינער כלאגטע היערויף יענע 28 פּארטייא-מיטגליעדער, דיא דען „ענגערען אויסשוס" געבילדעט. וואָרויף דער בודאפּעסטער געריכטס-האָף דאס אורטהייל פֿאָללטע, דעמגעמאָס איין טהייל דער געקלאגטען אונבעדינגט, דער אנדערע טהייל יעדאָך בלאָס בעדינגונגסווייזע צור צאהלונג פֿערהאלטען איזט.

* (איין פֿאלשער „מעססיאס".) אוים גענף ווירד געשריעבען: אונטער דען רוסישען ניהיליסטען, דיא אין דער שווייץ ווילען, איזט איין מעססיאס, נאמענס קאַראָבאָפֿף, ערשטאנדען, דער זיך איינען „פּראָפֿעטען אונד זאָהן דער פֿרייהייט" נעננט, אונד איינע אנצאהל פֿאָן מאַניפֿעסטען (קונדמאכונגען) אן דען צארען, אן דאס רוסישע פֿאָלק ערלאססען האט. דיא זעלטזאמען אויסלאססונגען דיעזעס נאָררישען קאָפּפֿעס זינד אין גענף געדרוקט אונד הייסט עס דארין אונטער אנדערעם: „נאכדעם דיא העררשער דיעזער וועלט שטאטט דעם גייסטעס גאָטטעס דען גייסט דעס סאטאנס אונד דעם טייפֿעלס אין זיך האבען אונד דען דיא ליעבע אונד דען פֿריעדען אין דער וועלט בעגריינדען וואָללענדען זאָהן גאָטטעס צום טאָדע פֿעראורטהיילט האבען, האט דער אללבארמהערציגע גאָטט איינען אנדערען אויסערוואָהלטען אויף דיא וועלט געשיקט, אום מיט דעם סאטאן צו קאָמפּפֿען, אונד דאהער פֿאָלגעט מיר איהם דעם לאגער דער זינדער אונד מאָרדער, פֿאָלגעט מיר צו מיינעם אונד אייערעם גאָטטע, צו מיינעם אונד אייערעם פֿאטער, צום גאָטטע „סאבאאָטה", דענן דאס איזט זיין נייער נאמע."

* (איין „פֿאָרשלאג צור גיטע".) איין ארצט צו עלאין (אין אמעריקא) מאכט בעטרעפֿפֿס דער בעשטראָפֿונג גואיטעאוי'ס, דעם מאָרדערס דעס פּראָזידענטען גארפֿיעלד, אללען ערנסטעס פֿאָלגענדען פֿאָרשלאג: „מאן ערשיעסע גואיטעאוי צום בעסטען דער היילקונדע. מאן שיעסע איהן גראדע זאָ אין דיעזעלבע קאָרפּערשטעללע, וויא ער דען פּראָזידענטען געשאָססען האט, אונד דאנן איבערגעבע מאן איהן דען אָרצטען, דאמיט זיא אן איהם העראָמפּעריערן, דיא קוגעל ענטפֿערנען, אונד אללעס, וואס דיא וואונד-אָרצטליכע קונסט פֿערמאג, צו זיינער היילונג טהון. ווירדע ער זיך דאנן ניכט ערהאָלען, זאָ ווירדע ער דאָך וועניגסטענס עטוואס פֿאָן דען ליידען צו פֿיהלען בעקאָממען, וועלכע ער דעם פּראָזידענטען בערייטעט האט. ערהאָלט ער זיך אבער, זאָ ערהענגע מאן איהן. איין אונרעכט ווירדע דורך אויספֿיהרונג דיעזער פֿאָרשלאָגע דורכאוים ניכט געשעהען, וואָהל אבער איינע וואָהלטהאט פֿיר דיא ליידענדען; דענן מאן ווירדע געלעגענהייט האבען, דיעזען פֿאלל מיט וועניגער אָנגסטליכקייט אונד מיט מעהר הערצהאַפֿטיגקייט צו בעהאנדעלן, אלס דען דעם פּראָזידענטען. דער שוס אויף גואיטעאוי מוס פֿאָן איינעם זאכפֿערשטאָנדיגען מיט דערזעלבען ארט פֿאָן פּיסטאָל אונד דערזעלבען ארט פֿאָן קוגעלן געטהאן ווערדען. פֿאָרהער מוס דער קאָרפּער גואיטעאוי'ס גענוי געמעססען אונד איין מערקמאל פֿאָן דער גראָסע דער קוגעל אין זיינעם פֿליישע אן דער געהאָריגען שטעללע אנגעבראכט ווערדען. דאנן פֿאללע דער שוס. מאן זאָללטע פֿאָן גואיטעאוי יעדען געברויך מאכען, וועלכער דער וויססענשאַפֿט צוגוטע קאָממט אונד דאָך צוגלייך שליעסליך זיינעם לעבען איין ענדע מאכט. זיינע לייכע אבער מוס פֿאָן דען וואונד-אָרצטען פֿיר'ס נאציאָנאלע אנאטאָמישע מוזעאום הערגעריכטעט ווערדען. איינפֿאכעס אויפֿהענקען וואָרע קיינע שטראַפֿע, זאָנדערן נור איינע וואָהלטהאט פֿיר איהן." — היעצו בעמערקט איינע אמעריקאנישע צייטונג: דער פֿאָרשלאג דיעזעס ארצטעס איזט גאנץ פֿאָרטרעפֿפֿליך אונד בילדעט איינען וואהרהאַפֿט ערפֿרישענדען געגענזאַטץ צו דעם עקעלהאַפֿטען געטיפֿטעל אמעריקאנישער רעכטסגעלעהרטער, דיא יעטצט בעווייזען וואָללען, דאס דאס שייזאל גאר ניכט וועגען מאָרדעס, זאָנדערן נור וועגען אנגריפֿפֿעס פֿאָר געריכט געשטעללט ווערדען קאָננע.

* (פֿאָר פֿריידע געשטאָרבען.) אם מאָנטאג אום דיא מיטטאגס-שטונדע קאם איינע אונגעפֿאָהר 40יאָהריגע, דירפֿטיגע, אבער אנשטאָנדיג געקליידעטע פֿרוי אין דיא לאָטטאָ-קאָללעקטור דער וויטטווע הערמינע צעהנער, קאָניגסגאססע נומ' 60 אין פּעסט, אונד ריכטעטע אן דיא קאָללעקטאנטין דיא פֿראגע, אָב דיא נוממערן 15 47 32 אין דער זאמסטאָגיגען לינצער ציעהונג געצאָגען וואָרדען זייען. דיא קאָללעקטאנטין בעיאהטע דיא פֿראגע, וואָרויף דיא פֿרוי דיא האָנדע צוזאממענשלוג אונד פֿאָר פֿריידע לויט אויפֿשריע: „נון האט מיינע נאָטה אונד מיין עלענד איין ענדע, איך האבע איינען טערנאָ געמאכט." — זאָדאנן ערקונדיגטע זיא זיך בייא דער קאָללעקטאנטין, וויא גראָס דער געווינסט בייא איינעם טערנאָ זייא אונד אָב מאן דענזעלבען מאָנטאג בעהעבען קאָננע. וואָהרענד איהר דיא קאָללעקטאנטין דיעזע פֿראגען בעאנטוואָרטעטע, שטיעס דיא פֿרוי פּלאָטצליך איינען שרייא אוים אונד פֿיעל בעוואוסטלאָז צו באָדען. דיא ערשראָקענע קאָללעקטאנטין שיקטע זאָפֿאָרט אום דען בעצירקס-ארצט, וועלכער נור דען טאָד דער אונגליקליכען בעשטאָטיגען קאָננטע. דיא טהערעזיענשטאָדטער שטאדטהויפּטמאנשאַפֿט האט נאכפֿאָרשונגען צור פֿעסטשטעללונג, ווער דיא אונגליקליכע פּערזאָן, ז״א, איינגעלייטעט.

* (דאס לייכענבעגאָנגניס האימערל'ס) האט אם דאָנערסטאג שטאטגעפֿונדען. עס וואורדע איינע גראָסע פּאראדע אבגעהאלטען, גאנץ וויען וואר אויף דען פֿיסען. דער קאָניג אונד אללע ערצהערצאָגע גאבען דעם בעליעבטען מיניסטער דאס לעטצטע געלייטע. — דיא וויטטווע דעם פֿערשטאָרבענען מיניסטערס, באראָנין האימערלע, האט אום איינע אודיענץ בייא זיינער מאיעסטאָט אנגעזוכט, אום פֿיר דיא הולדפֿאָללע טהיילנאהמע, וועלכע איהר דער מאָנארך אין איהרעם גראָססען אונגליק בעוויעזען, דאנקען צו קאָננען. זיינע מאיעסטאָט ליעס איהר מיטטהיילען, דאס זיא זיך ניכט בעמיהען מאָגע, אונד בעגאב זיך אין בעגלייטונג איינעם אדיוטאנטען צו פֿוס אינ'ס מיניסטער-האָטעל, אום דער טרויערנדען וויטטווע נאָכמאלס זיין בייליד אונד זיינע טהיילנאהמע אויסצודריקען. זיינע מא-

---

שטירמישען בייפֿאלל הינגעריססען ווירדע? מאָכטעסט דוא איין צווייטער טשיטשאטשעק אָדער וואכטעל ווערדען?"

פּויל ערראָטהעטע. עס דויערטע איינע קליינע ווײלע, בעפֿאָר ער מיט צירנענדער ענטשיעדענהייט אנטוואָרטעטע:

„ניין, דאס ווירדע מיר פֿערהאסט זיין!"

„נון, נון — ענטגעגנעטע דער גראף — דוא ברויכסט דיך ניכט צו ערייפֿערן. איך ווערדע דיך ניכט בעשטיממען, אירגענד איינען לעבענס-בערוף צו ערוואָהלען. דאס ווילל איך דיינער פֿרייען וואהל איבערלאססען."

פּויל וואנדטע זיך שנעלל אום, פֿערליעס דאס געמאך אונד בעגאב זיך אין זיין צימער. היער זעטצטע ער זיך אן דאס פֿענסטער. עס רעגנעטע דרויסען. אללמאָהליך צערשטאָבען דיא וואָלקען, אונד דיא זאָננענשטראהלען בראכען הערפֿאָר אונד פֿערגאָלדעטען דיא ביימע דעס פּארקס. פּויל ליעבטע דאס גוט אונד דיא גענענד, וועלכע ער פֿיר זיינע היימאטה היעלט. ער וואר אויף דעם שלאָססע דעס גראפֿען גלייך איינעם גראפֿענקינדע ערצאָגען וואָרדען. אונד נון וואר דער קנאבע אויף דאס עמפּפֿינדליכסטע דורך דיא פֿאָרשטעללונג געקראָנקט וואָרדען, דאס זיין אָנקעל — זיין אָנקעל? — אן איינע לויפֿבאהן פֿיר איהן דאכטע, וויא פּויל רעכט גוט וואוסטע, ניכט דאס ציעל דער זאָהגע דייטשער עדעל-לייטע צו זיין פּפֿלעגט. ער וואר אָפֿט מיט גראף פֿריעדריך אין בערלין געוועזען אונד האטטע אויך דאָרט הין אונד וויעדער דאס אָפּערנ-הויז בעזוכט, זאָ דאס דאס בילד איינעם זאָנגערס, דער דאס הויז צו שטירמישען בייפֿאלל הינרייסט, איהם זעהר לעבהאַפֿט פֿאָר אויגען שטאנד; יעטצט אבער עמפּאָרטע ער זיך, טראָטץ זיינער מוזיקאלישען בעגאבונג, ביטטער געגען דיא פֿאָרשטעללונג, שאָן הערויסגעפּוטצט צו ווערדען, אום פֿאָר אללי' דיעזען פּייגען לייטען צו זינגען, דיא איהן נור אלס איין פּראָכטיגעס שפּיעלצייג בעטראכטען ווירדען. דאס גראף שטערנשום איהן זיך איינען אויגענבליק אין זאָלכער שטעללונג געדאכט האבען קאָננטע, ערשיען דעם קנאבען אלס איין אונפֿערקעננבארער בעווייז, דאס מיט זיינער געבורט איין אומשטאנד פֿערקניפּפֿט זייא, דער איהן אוים דער קלאססע פֿאָן עדעל-לייטען, צו דענען דער גראף געהאָרטע, פֿערבאננע. ווירדע מאן יעמאלס מיט איהם דאפֿאָן רעדען? ווירדע דיא צייט קאָממען, דא זיין אָנקעל איהם אללעס ערצאָהלען מאָכטע? איהן שוידערטע פֿאָר דער אויסזיכט, ער צאָג עס פֿאָר, ניע דיא וואהרהייט צו ערפֿאהרען. ווענן זיין פֿאטער עטוואס באָזעס געטהאן האטטע, זאָ ווינשטע ער, דאס ניע צו איהם דאפֿאָן געשפּראָכען ווירדע. עס וואר שאָן איין ענטזעטצליכער געדאנקע, דאס אנדערע דאפֿאָן וויססען קאָננטען. וואוסטע פֿרייימאנן עטוואס? וואהרשיינליך ניכט, זאָנסט האָטטע ער ניכט פֿאָן דען געפֿפֿען דער פּאָפּסטע געשפּראָכען. יעטצט ערינגערטע ער זיך, דאס דער אלטע קאממערדיענער דעס גראפֿען, לאָיז, איינסט צו דעם דיענער איינעס פֿרעמדען גאסטעס אין זיינער געגענוואַרט, אויף איהן הינדייטענד, געזאגט האטטע: „ניכט וואהר, ער האט דיא ציגע זיינער מוטטער?" לאָיז האטטע דאבייא מיט דען אויגען געבלינצעלט אונד פֿערשמיטצט געלאָכעלט. דאמאלס האטטע זיך פּויל ניכטס דאבייא געדאכט. אללײן יעטצט וואורדע דער קליינע פֿאָרפֿאלל איינע בעלעהרונג; ער גאב אנלאס צום נאכדענקען. וויא קאָננטע פּויל זיינער מוטטער אונד ניכט זיינעם פֿאטער אָהנליך זעהען? וואר דענן ניכט זיינע מוטטער איינע שוועסטער דעס גראפֿען געוועזען, ווענן גראף פֿריעדריך זיין אָנקעל וואר?

אין זאָלכען ערפֿאהרונגען דער קינדער-צייט בילדען זיך אָפֿט דיא גרונד-ליניען דעס קאראקטערס אוים. וואָרע פּויל ניכט איינע זאנפֿטע, ליעבע-בעדירפֿטיגע נאטור געוועזען, זאָ האָטטע דיא צוריקהאלטונג אין בעטרעפֿף זיינער איינענען פּערזאָן אונד דער ארגוואָהן, דאס אנדערע עטוואס איהם נאכטהייליגעס וואוסטען, זיך פֿיעללייכט צו איינעם הארטען, שטאָלצען ווידערשטאנדס-גייסטע ענטוויקעלט. אבער פּויל ליעבטע זיינען אָנקעל צאָרטליך; ער זאה אין איהם דאס אידעאל איינעס מאננעס. אום זאָ מעהר שמערצטע איהן דער געדאנקע, דאס דיא פֿערגאנגענהייט זיינעס העלדען פֿיעלייכט ניכט גאנץ מאַקעללאָז וואר.

איינינע וואָכען נאכהער שיען עס יעדאָך פּויל, דאס גראף שטערנשום מיט זיינער פֿראגע אין בעטרעפֿף דעם זינגענס לעדיגליך שערץ געמאכט האבען מוסטע. דער גראף זאגטע איהם, דאס ער איהן אויף דאס פּאָדאגאָגיאום נאך האללע, וואָ יונגע עדעל-לייטע איהרע פֿאָרבילדונג פֿיר דיא אוניווערזיטאָט צו ערהאלטען פּפֿלעגען, זענדען וואָללע. דיעזע מיטטהיילונג האב פּויל'ס מוטה אויפֿ'ס נייע. — ער זאָללטע איין עדעלמאנן ווערדען, אונד אויף אירגענד איינע אונערקלאָרליכע וועיזע מוסטע עס זיך הערויסשטעללען, דאס אללע זיינע פֿערמוטהונגען פֿאלש וואָרען. ער דאכטע ניכט מעהר איבער דיא פֿראגען נאך, דיא איהן ביזהער בעשאָפֿטיגט אונד זיינען פֿראָהזינן געטריבט האטטען. ער גינג זינגענד אין דעם שלאָססע אומהער, שערצטע מיט דען דיענערן, מאכטע איהנען אבשיעדס-געשענקע אונד באנד אונצאָהליגעמאל דעם רייט-קנעכט אויף דיא זעעלע, גור גוט פֿיר דאס שווארצע פּפֿערד צו זאָרגען.

* * *

אויף דעם פּאָדאגאָגיאום ערווארב זיך פּויל דורך פֿלייס אונד אויפֿמערקזאמקייט דיא ליעבע זיינער לעהרער. ניכט זאָ גוט גינג עס איהם מיט זיינען קאמעראדען. שאָן דער אומשטאנד, דאס פּויל קיינען האָכקלינגענדען נאמען טרוג, טרעננטע איהן פֿאָן דיעזען. דא ער אלס דער נעפֿפֿע דעס גראפֿען שטערנשום גאלט, זאָ פֿערמוטהעטע מאן, דאס זיינע מוטטער איינע מעס-אלליאנצע (איינע הייראטה מיט איינעם אונאדעליגען) געשלאָססען, וואס אין דען אויגען אללי' דער יונגען גראפֿען, באראָנע אונד יונקער איין אונאויסלאָשליכער מאקעל וואר.

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

האנדווערק איזט עבענפֿאללס איין גראָסער אונטערשיעד צווישען דעם איראָפּאָישען אונד אמעריקאנישען ארבייטער. וואס אין דען אויגען דעם רוסישען שוואַכען יודען אלס איינע גראָסע קראַפֿט-אנשטרענגונג גילט, דאס האָלט דער אמעריקאנער אלס גערינג אונד ניכטסזאגענד, מאן זאָללטע דאהער אויף זייטע דער יידישען אויסוואנדערער דיעזע בעדענקען ניכט אויס דען אויגען פֿערליערען. עס איזט געוויס זעהר טרויריג, וואנדערן צו מיססען. אבער בעפֿאָר מאן, וויא אין רוסלאנד, דאס לעבען ניכט זיכער זיין זאָלל, איזט געוויס דיא אויסוואנדערונג נאך אמעריקא איינע ערלאָזונג.

* (דער אנטראג דעס גאליצישען „אישטאָצי".) דיא איינגאבע דעס גאליצישען אבגעאָרדנעטען מערונאָוויטץ, וועלכע וויר אין נוממער 43 אונזערעס בלאַטטעס בעשפראָכען האבען, קאם אין דער לאנדטאגס-זיטצונג צו לעמבערג אם 16. דיעזעס צור פֿערהאנדלונג. עס וואורדע בלאָס דער איינע פונקט: „איבער אנגעבליכע מיסברייכע בייא דער מאטריקען-פֿיהרונג דער איזראעליטען" אין בעטראכט געצאָגען אונד וואורדע דיא אנגעלעגענהייט פֿאָם אויסשוס אן דיא רעגיערונג צום ענטשפרעכענדען אמטסגעברויכע געוויעזען. אין דעם בעריכטע ווירד הערפֿאָרגעהאָבען, דער אנטראג-שטעללער מערונאָוויטץ האבע ווערער אין זיינעם אנטראגע, נאָך אין זיינער בעגרינדונג פּאָזיטיווע טהאטזאכען אנגעפֿיהרט; (דאס הייסט פֿאָללע, וואָ איין דערארטיגער מיסברויך אין דען מאטריקען שטאטטגעפֿונדען האָטטע) אונד נאכדעם דיא מיניסטעריאל-פֿעראָרדנונג פֿאָם 15. מאָרץ 1875 הינרייכענדע מיטטעל ענטהאָלט, אום מיסברייכע, ווענן זאָלכע עטווא פֿאָרקאָממען זאָללטען, הינטאנצוהאלטען, זאָ וואורדע דער אקט דער רעגיערונג איבערמיטטעלט, אום פֿאָן דעם אינהאלטע קענגטניס צו נעהמען. — זאָ מאָגען אללע אנקלאגען אונזערער אישטאָצים אונד שטאָקערס אין דען זאנד פֿערריננען.

* (איין עקסמיניסטער געשטאָרבען.) דער געוועזענע האנדעלס-מיניסטער אונד יעטציגע שטאטטהאלטער פֿאָן מאָהרען, באראָן קאָרב-וויידענהיים איזט אין ברינן, וואָהרענד דער פֿאָרשטעללונג אים טהעאטער פּלאָטצליך אן הערצ-שלאג געשטאָרבען. עס וואָרען גלייך 7 אָרצטע צוגעגען, וועלכע אללע מאָגליכען מיטטעל אנגעווענדעט, יעדאָך אומזאָנסט. דער טאָד וואר זאָפֿאָרט איינגעטרעטען. אויף דאס פובליקום מאכטע דיא נאכריכט איינען ניעדערשמעטטערנדען איינדרוק. אללעס פֿערליעס זאָפֿאָרט דאס טהעאטער.

* (באראָן עדעלסהיים-דיולאי געפֿאָהרליך קראנק.) גענעראל באראָן עדעלסהיים-דיולאי, דער לאנדעסקאָממאנדירענדע פֿאָן אונגארן, ליעגט זייט איינינען טאגען קראנק. ער האט זיך בייא דען מאנאָווערן אין מישקאָלץ איינע ערקאָלטונג צוגעצאָגען אונד בעקאם אים געזיכט דען ראָטהלויף. אויסער דעם איזט איינע לאָהמונג הינצוגעטרעטען, זאָ דאס דיא אָרצטע דען פּאציענטען געסטערן בערייטס אויפֿגעגעבען האבען. דיא הייטיגען בעריכטע לויטען גינסטיגער אונד האָפֿפֿט מאן, דאס ער זיך פֿאָן דער קראנקהייט, טראָטץ דער גראָסען שוואָכע, ערהאָלען ווירד.

* (רומאָנישע האָכהערציגקייט.) איין ערלאס דעס רומאָנישען מיניסטערס ראָזעטטי פֿערפֿפֿליכטעט דיא פּראָפֿעקטען צו גראָסטער שטרענגע געגענאיבער דען אין יינגסטער צייט אין פֿיעלען אָרטען רומאָניענס געמאכטען פֿערזוכען איינער אויפֿרייצונג דער פֿאָלקס-מאססען געגען דיא יידישען מיטבירגער.

* (איין סאלאָמאָנישעס אורטהייל.) צוויא באָרזיאנער אין בודאפּעסט געריעטהען קירצליך אין איינען וואָרט-וועכסעל, וועלכער זיך קיינעספֿאללס אין שמייכעלהאפֿטען וואָרטען אבוויקעלטע. עס ברויכט ניכט ערסט בעטאָנט צו ווערדען, דאס ביידע העררען קיינעם אנטי-סעמיטען-פֿעראיינע אנגעהאָרטען. אלס נון אין פֿאָלגע דעס שטרייטעס איין פּראָצעס פֿאָר דעם באָרזען-קאָמיטע אנהאָנגיג געמאכט וואורדע, האט דאסזעלבע פֿאָלגענדעס אורטהייל געפֿאָללט: „דיא פֿאָרליעגענדען קלאגען זינד פֿאָם 29. סעפּטעמבער. נאכדעם אינצווישען „יום כפור" וואר, האָלט זיך דאס קאָמיטע ניכט בערעכטיגט, אין דיעזער זאכע צו ענטשיידען." — לויט דער אויפֿפֿאססונג דעס באָרזען-קאָמיטעעס ווירדע אלזאָ דער „יום כפור" אללע פֿאָרהער ערפֿאָלגטען בעליידיגונגען פֿאָן זעלבסט אויפֿהעבען. דער געוואָהרסמאנן, וועלכער אונס דיעזע סאלאָמאָנישע ענטשיידונג דעס פּעסטער באָרזענקאָמיטעעס מיטטהיילט, קניפּפֿט היעראן דיא פֿראגע: אָב דיא דורך דען „יום כפור" בעגרינדעטע אללגעמיינע „אמנעסטיע" (בעגנאדיגונג) אויך אויף שולדיגע דיפֿפֿערענצען פֿאָן אויהעבענדער ווירקונג איזט?

* (אבגעוויעזענע אנטי-סעמיטען.) דאס בערלינער אנטי-סעמיטישע וואהל-קאָמיטע וואנדטע זיך אן דאס האָפֿמארשאלל-אמט דעס דייטשען קראָנפּרינצען מיט דעם געזוך, אן דעססען געבורטס-טאג, 18. אָקטאָבער, זיינען פּאלאסט בעקראָנצען אונד איהם איינען פֿאקעלצוג ברינגען צו דירפֿען. דאס געזוך איזט אויפֿ'ס בינדיגסטע אבגעוויעזען וואָרדען.

* (איין שלעכטער וואונש.) מאן טהיילט אויס פּאריז פֿאָלגענדעס „משל" מיט: „בייא דען יודען איזט עס זיטטע, דאס זיא אם ראש השנה-אבענד ביים פֿערלאססען דעס בית הכנסת בעקאננטען, זאָוויא אונבעקאננטען גוטע ווינשע מיט אויף דען וועג געבען. זאָ געשאה עס דענן אין פּאריז אם לעטצטען נייא-יאהרס-טאגע, דאס זיך איין אנדאָכטיגער ביים אבשיעדע אן זיינען נאכבאר וואנדטע אונד דיעזעם צוריעף: „איך ווינשע, זיא זאָללען אים נאָכסטען יאהרע 25,000 פֿראנקס צו פֿערצעהרען האבען." — איין נעבענשטעהענדער פֿליסטערטע דעם פֿריינדליכען מאננע צו: „וואס האבט איהר געזאגט — דאס איזט יא באראָן ראָטהשילד." — אטהעמלאָז ראננטע נון דער בעלעהרטע דעם באראָן אלפֿאָנזע נאך אונד שריע איהם צו: „איך מיינטע, זיא זאָללען אים נאָכסטען יאהר אום 25,000 פֿראנקס מעהר צו פֿערצעהרען האבען, אלס הייער!"

* (פּראָצעס געגען דיא „האָרנפּארטייא".) נאָך פֿאָן דער אלטען צייט אלס עדואַרד האָרן צום רייכסטאגס-אבגעאָרדנעטען דער טהערעזיענ-שטאדט אין בודאפּעסט אויפֿגעשטעללט וואורדע, האטטע זיינע פּארטייא בייא דער היעזיגען פֿירמא קנאָפּפּ אונד שטייגער פֿאהנען אים ווערטהע פֿאָן 2200 גולדען בעשטעללט. דיא פֿאהנען וואורדען אויך אבגעליעפֿערט, אָהנע דאס דיא פּארטייא דיא רעכנונג בעצאהלט

פֿאָליעטאָן.

פֿאָלגען איינער פֿערפֿעהלטען ערציעהונג.

(12-טע פֿאָרטזעטצונג.)

פויל האטטע גראף פֿריעדריך שטערנשוס שטעטס אָנקעל גענאננט, אונד אלס עס איהם איינמאל אין דען זינן קאם, איהן נאך זיינעם פֿאטער אונד זיינער מוטטער צו פֿראגען, האטטע דער גראף געאנטוואָרטעט:

„דוא האסט פֿאטער אונד מוטטער פֿערלאָרען, אלס דוא נאָך גאנץ קליין וואַרסט; דעסהאלב זאָרגע איך פֿיר דיך."

פויל האטטע ניכט ווייטער צו פֿראגען געוואגט. דאס לעבען ערשיען דעם קנאבען גאנץ הערליך, מיט איינעם אָנקעל, דער אימער נאכזיכטיג אונד פֿריינדליך וואר. גראף פֿריעדריך וואר איין שאָנער מאנן אין דער מיטטע דעס לעבענס-אלטערס; זיין וואָהנזיטץ וואר איינער דער שאָנסטען וויית אונד בריית. אויך דיא גראָפֿין, וועלכע פֿאָן פויל טאנטע גענאננט וואורדע, איינע שאָנע שטאטטליכע דאמע, וואר אימער פֿריינדליך אונד ליעבעפֿאָלל געגען דען שאָנען קנאבען, דענן שאָן וואר פויל; ער האָטטע יעדעם מאלער, וועלכער איינע פֿאָללענדעט שאָנע קנאבען-געשטאלט האָטטע דארשטעללען וואָללען, אלס מאָדעלל דיענען קאָננען.

אין דיעזעם אויגענבליקע, אויף דעם גראזע אונטער דען בליהענדען ראָזען-בישען, מאכטע פויל דיא ערסטע בעקאננטשאפֿט מיט דען שמערצען דעס לעבענס. איינע נייע פֿאָרשטעללונג וואר אין זיינען גייסט איינגעצאָגען אונד בעגאנן זיינע האָלדען קינדערצינגע צו פֿערפֿינסטערן, וויא דער געזיכטס-אויסדרוק דעס גליקליך זאָרגלאָזען וואנדערס זיך פֿעראָנדערט, ווענן דער הימעל זיך פּלאָטצליך פֿערפֿינסטערט אונד דער געדאנקע אן געפֿאהר אין איהם אויפֿטויכט. ער זאס גאנץ שטילל, זיינען ריקען דעם האָפֿ-מייסטער צוגעקעהרט, וואָהרענד זיין געזיכט איינען אינגערן ראשען וועכסעל פֿערריעטה. דיא טיעפֿע ראָטהע, וועלכע צוערסט זיין געזיכט איבערהויכט האטטע, ענטשוואנד אללמאָהליך; אבער זיינע ציגע בעהיעלטען יענען אונבעשרייבליכען אויסדרוק, דער אָפֿט איינע נייע גייסטיגע איבערשוי בעקאננטער טהאטזאכען בעגלייטעט. דער קנאבע האטטע פֿיעל געלעזען, נאמענטליך געשיכטליכע ווערקע, אונד וואוסטע פֿאָן מאָנגערן, דיא, אויסער דער עהע געבאָרען, דיעס שטעטס אלס איינען מאקעל עמפֿפֿאנדען.

אללײן ער האטטע זאָלכע קענגטניס ניע אין פֿערבינדונג מיט זיינעם אייגענען לאָאָזע געבראכט, ביז צו דיעזעם אויגענבליקע, דא אין זיינעם גייסטע דיא מאָגליכקייט אויפֿבליטצטע, דאס דער מאנן, וועלכען ער אָנקעל נאננטע, אין ווירקליכקייט זיין פֿאטער זייא. דער אָנקעל, דען ער זאָ צאָרטליך ליעבטע, נאהם דאס אויסזעהען איינעס פֿאטערס אן, דער איהם געהיימניססע פֿאָרענטהיעלט, דער איהם איין אונרעכט צוגעפֿיגט האטטע. אונד וואס וואר אויס זיינער מוטטער געוואָרדען, דער ער וואהרשיינליך ענטריססען וואָרדען וואר? דאס שרעקליכע געפֿיהל דער געגענזאָטצע צווישען איינער שטארקען עמפּפֿינדונג אונד דער פֿורכט, זיא צו פֿערראטהען, ערלייכטערטע זיך צולעטצט אין גראָסען שווערען טהראָנען, דיא אוננעהעממט פֿלאָססען, ביז דיא שטימע דעס העררן פֿריימאנן ערשאָלל, וועלכער איהם צוריעף:

„פויל, זיעהסט דוא ניכט, דאס דוא אויף דען צערקניטטערטען בלאָטטערן דיינעס בוכעס זיטצעסט?"

פויל ענטפֿערנטע זאָפֿאָרט דאס בוך, אָהנע זיך אומצווענדען, אונד נאכדעם ער עס איינען אויגענבליק פֿאָר זיך הינגעהאלטען האטטע, שטאנד ער מיט דעמזעלבען אויף, אונד גינג אינ'ס פֿרייע פֿעלד הינויס, וואָ ער זיינע טהראָנען אונבעמערקט טראָקנען קאָננטע. דאנן קאם ווידער איינע שטיממונג, אין וועלכער זיינע פֿערמוטהונג איהם וויא איינע זינדע ערשיען, אלס אייז ניעדריגעס שפּאָהען נאך דעם, וואס ער ניכט וויססען זאָללטע. אבער דער געדאנקע, דאס אנדערע וואהרשיינליך דינגע אין בעטרעפֿף זיינער וואוסטען, דיא זיא ניכט ערוואָהנען וואָללטען אונד דיא ער פֿאָן איהנען ניכט ערוואָהנט הערען וואָללטע, בעפֿאָרדערטע אין איהם איינע פֿריהרייפֿע צוריקהאלטונג, וועלכע דאצו דיענליך וואר, זיינע אינגערע ערפֿאהרונג צו פֿערשאָרפֿען. זיין אָהר וואר יעטצט אָפֿפֿען פֿיר וואָרטע, דיא פֿאָר דיעזעם יולי-טאגע אונבעאכטעט אן איהם פֿאָראיבערגעקלונגען זיין ווירדען; אונד אום יעדען אללטאָגליכען פֿאָרפֿאלל, דען דיא פֿאנטאזיע מיט זיינען מוטהמאסונגען אין פֿערבינדונג זעטצען קאָננטע, בעגאנן זיך איינע גייערוועקטע רייהע פֿאָן געפֿיהלען צו הייפֿען.

אין דערארטיגער פֿאָרפֿאלל גרוב זיך איינען מאָנאט שפּאָטער טיעף אין זיינע זעעלע איין. פויל בעזאס ניכט אללײן איינע וואונדערבארע שאָנע שטיממע, זאָנדערן אויך איין פֿיינעס מוזיקאלישעס געפֿיהל, אונד האטטע זיך שאָן פֿריה קלאוויער-בעגלייטונג צו דען ליעדערן ערדאכט, דיא ער אויס דעם געדאָכטניססע זאנג. ווייטערעס האטטע ער איינינען אונטעררייכט גענאָססען, אונד גראף שטערנשוס, דער פֿאָן דעם קנאבען ענטציקט וואר, באט איהן הייפֿיג, אין געגענווארט פֿאָן גאָסטען צו זינגען. איינעס מאָרגענס, נאכדעם פויל דאס ליעד: „ווענן דיא שוואלבען היימוואָרטס ציעהען", פֿאָר איינער געזעללשאפֿט פֿאָן העררען געזונגען האטטע, פֿליסטערטע דער גראף איינעם דער גאָסטע עטוואס אינ'ס אָהר. דאנן ריעף ער:

„קאָמם איינמאל הער, פויל!"

דער קנאבע טרוג איינע געשטיקטע בלוזע אויס האָללאָנדישער לייננוואנד, וועלכע דאס רייכע קאָלעריט זיינעס קאָפּפֿעס שטארק הערפֿאָרטרעטען ליעס. ער וואר פֿאָן אויספֿאללענדער שאָנהייט. אללע בעוואונדערטען איהן.

„וויא געפֿיעלע עס דיר — זאגטע גראף פֿריעדריך — איין גראָסער זאָנגער צו ווערדען? מאָכטעסט דוא, דאס דיא וועלט דיך פֿערגאָטטערע אונד דאס גאנצע הויז צום